

Uloga narodnih knjižnica u poticanju čitanja kod mladih

Kocić, Emanuela

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:265582>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Emanuela Kocić

Uloga narodnih knjižnica u poticanju čitanja kod mladih

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2015.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Emanuela Kocić
Matični broj: 19187

Uloga narodnih knjižnica u poticanju čitanja kod mladih

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo

Mentor: dr.sc. Adrijana Car Mihec

Rijeka, 08. travnja 2015.

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Mladi u narodnim knjižnicama	6
2.1. Ciljana skupina.....	6
3. Čitanje	9
3.1. Važnost čitanja	9
3.2. Funkcionalno čitanje i čitanje iz užitka	11
3.3. Čitanje kod mladih i knjižnica	12
4. Zadaća narodne knjižnice.....	14
5. Usluge za mlade	16
5.1. Usluge.....	16
5.2. Knjižnične usluge za mlade u virtualnom svijetu	17
5.3. Koncepti knjižničnih usluga i programa za mlade.....	23
6. Programi za mlade.....	26
6.1. Čitateljske grupe.....	28
6.1.1. Čitateljske grupe Gradske knjižnice Rijeka.....	30
6.2. Volonteri u knjižnicama.....	31
7. Obrazovne aktivnosti u knjižnicama.....	35
8. Odjeli za djecu i mladež.....	37
9. Knjižnično osoblje	40
10. Suradnja s drugim ustanovama, udrugama i pojedincima	43

11. Marketing i oglašavanje	46
12. Zaključak	48
13. Sažetak.....	51
14. Ključne riječi	52
15. Prijevod naslova rada i ključnih riječi na strani jezik (engleski jezik)	53
16. Literatura	54

1. Uvod

U području informacijske i čitateljske pismenosti, u današnje doba se od mladih očekuju drukčije kompetencije nego od prijašnjih generacija. To je nova zadaća narodne knjižnice s obzirom na mlade kao korisničku skupinu koji čine specifičnu skupinu s drukčijim potrebama i interesima od djece i odraslih korisnika. Poznavanje i uvažavanje specifičnosti i različitosti mladih, njihovih različitih informacijskih potreba i čitateljskih interesa te intenzivan razvoj tehnologije koja se odražava na pristup informacijama i interes mladih za čitanje, potrebno je za izgradnju knjižničnih programa i usluga u narodnim knjižnicama.

Među temeljnim zadacima narodne knjižnice je razvijanje interesa za knjigu i čitanje. Mladi često u razdoblju adolescencije prestaju koristiti usluge knjižnica pa se zbog toga se u posljednje vrijeme više govori o mladima kao specifičnoj grupi korisnika i o uslugama za mlade. Izazov s kojim se knjižnice suočavaju je kako privući mlade koji nisu bili korisnici tijekom djetinjstva i kako zadržati mlade koji traže više od onoga što im nudi dječji odjel.

Cilj rada je pokazati koja je uloga narodnih knjižnica u poticanju čitanja kod mladih te koje usluge i programe narodna knjižnica može ponuditi kako bi se uspješno suočila sa gore navedenim izazovom.

2. Mladi u narodnim knjižnicama

2.1. Ciljana skupina

„Današnji naraštaji mladih sazrijevaju u vrijeme pojave novih vrsta pismenosti i novih medija komunikacije, u doba kulturne različitosti i globalizacije, što mijenja njihove navike u slobodnom vremenu. Informacije su mladima dostupne na svakom koraku, podložni su brzim promjenama trendova i, unatoč duljoj ekonomskoj ovisnosti, ranije sazrijevaju nego što je to bilo pred pedesetak godina¹.“

Autori znanstvenog članka *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*² govore generacijama mladih koji su rođeni 60-tih godina 20-tog stoljeća pa sve do današnjih generacija. Prva generacija o kojoj govore je generacija X³ koju čine ljudi rođeni 60-tih, 70-tih i ranih 80-tih dok oni rođeni u zadnjem desetljeću 20-tog stoljeća čine generaciju Y ili milenijsku generaciju⁴.

„Odrastanje generacije X obilježile su godine razvoda brakova, općenitog porasta nasilja, pojave AIDS-a. Za ovu generaciju djece se smatra da nisu imali

¹ Srećko Jelušić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

² Srećko Jelušić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

³ Generacija X je izraz koji označava pripadnike naraštaja rođenih nakon završetka baby boom generacije u zapadnom svijetu

https://www.google.hr/?gfe_rd=cr&ei=DRUIVd6-N-aH8QflioGwBg#, posjet 02. travnja 2015.

⁴ Milenijska generacija je izraz koji označava pripadnike naraštaja rođenih između 1981. i 2000.godine

http://www.carnet.hr/e-presso/edukacija?news_id=796, posjet 02.travnja 2015.

sretno djetinjstvo kao djeca iz baby-boom generacije koja je prethodila ovoj (rođeni pedesetih godina prošlog stoljeća)⁵.“

Slijedeća generacija naziva se „milenijci“⁶, to su ljudi koji su u korištenju novim tehnologijama majstori. Željni su promjena, poduzetnog su duha i na drukčiji način razmišljaju. Bitan motiv za rad im je vlastiti interes za nešto, a ne primjerice plaća te ih zanimaju organizacije koje njihove osobine uzimaju kao prednosti. Brzo uče, inovativni su, zrače ambicijom i samopouzdanjem.

Pojavom i širenjem interneta devedesetih godina 20. stoljeća, rađa se novi naraštaj, danas poznat pod različitim nazivima: „Google generacija, G generacija, Dot generacija, Net generacija“⁷. Nazivi ove posljednje generacije govore o jednom – „internet je nešto s čim su današnja djeca i mladi rođeni, s internetom žive i dio se njihova života odvija na mreži, spretni su u rukovanju novim tehnologijama i neopterećeni pogreškama pri surfanju, često su spretniji u radu s tipkovnicom, nego s priborom za pisanje, a čitanje s ekrana doživljavaju prirodnijim od čitanja s papira“⁸.

Prema *Smjernicama za knjižnične usluge za mladež*⁹ dob između dvanaeste i osamnaeste godine obično se uzima kao dobni raspon za knjižnične usluge

⁵ Srećko Jelusić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

⁶ Srećko Jelusić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

⁷ Srećko Jelusić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

⁸ Srećko Jelusić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

⁹ Dajana Brunac, *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009, str. 135-142.

namijenjene mladima. Međutim mladi kao korisnička skupina nisu još uvijek čvrsto definirani, primjerice *IFLA Smjernice za knjižnične usluge za djecu i mladež* ciljnu skupinu definiraju: „...skupina ljudi na razmeđu djetinjstva i odrasle dobi..... Svaka knjižnica može samostalno odrediti dobni raspon za koji smatra da obuhvaća mladenačku dob, a koji se može razlikovati ovisno o kulturi i zemlji. Općenito govoreći, dob između dvanaeste i osamnaeste godine obično se uzima kao dobni raspon za knjižnične usluge namijenjene mladeži. Ovisno o zemlji i kulturi, raspon se može proširiti tako da obuhvaća starije od osamnaest godina”¹⁰.

<http://hrcak.srce.hr/82968>, posjet 01.rujna 2014.

¹⁰ Stričević, Ivanka, *IFLA Smjernice za knjižnične usluge za mladež*, Zagreb 20.03.2009,

www.hkdrustvo.hr/datoteke/596, posjet 22.siječnja 2015.

3. Čitanje

3.1. Važnost čitanja

Središte interesa svake knjižnice je stvoriti budućeg čitatelja. Čitanje je jedna od temeljnih zadaća obrazovanja, pa je cilj profesora i knjižničara motivacija za čitanje kako bi ono postalo zanimljivo, značajno i ugodno iskustvo. Kako je čitanje preduvjet za kasnije obrazovanje, profesori poučavaju i bave se njegovim svladavanjem kao vještine, s teškoćama u čitanju i govoru bave se logopedi a knjižnice se bave različitim aktivnostima kojima potiču čitanje kod svojih korisnika te istraživanjem interesa čitatelja. Ono predstavlja kompetenciju koja pojedincu omogućava da razumije informacije koje mu se nude i djeluje u svijetu koji ga okružuje te je oduvijek bilo najvažnije područje djelovanja i narodnih i školskih knjižnica. Značaj čitanja nije samo dobivanje informacija iz pisanog teksta već i djelovanje na razvoj osobnosti i oblikovanje ličnost pojedinca.

Ranka Javor u knjizi *Čitanje – obaveza ili užitak* čitanje definira kao sposobnost koja sadrži niz kognitivnih i socijalnih vještina. Pod tim se podrazumijeva: izgovor napisanih riječi, pridavanje značenja tekstu s namjerom da se dobije značenje iz teksta, identifikacija riječi i njihova značenja¹¹.

Razlikuje se čitanje koje je dobrovoljno i predstavlja zabavu i užitak, i ono koje je usmjereno na dobivanje informacija i učenje. Ove vrste čitanja su neodvojive, jer kompetencije stečene u čitanju radi dobivanja informacija utječu na

¹¹ Ranka Javor, *Čitanje – obaveza ili užitak*, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, 2009., str. 7.

motivaciju za čitanje iz užitka, i obrnuto, čitanje iz užitka, naročito ono koje započinje u ranoj dobi, utječe na tzv. akademske vještine i školski uspjeh¹².

Prema Aniti Peti-Stantić „čitanje je istovremeno:

1. neurološka sposobnost, povezana s onim što nas oblikuje kao ljudska bića,
2. vještina, koja proizlazi iz specifičnosti pisma kao jednog od najznačajnijih civilizacijskih dostignuća u povijesti ljudskog roda,
3. pomaknuto, produženo i prošireno sporazumijevanje, povezano s onim što nas oblikuje kao društvena bića,
4. spoznavanje kulture kao prostora discipline i prostora slobode, povezano s onim što nas oblikuje kao misaona bića sposobna pojmiti intelektualni napor kao uzbudljiv čin¹³.

Metoda koja se koristi pri učenju čitanja izuzetno je važna jer ona određuje kakvo će mišljenje dijete stvoriti o školi, o sebi kao učeniku i kao osobi. Lakoća, brzina i kvaliteta učenja kod djeteta ovisi jednim dijelom o urođenim sposobnostima i obiteljskoj sredini a drugim dijelom o školi odnosno o učiteljici i njezinom načinu prezentiranja književnog sadržaja. Dijete koje želi naučiti čitati, mora najprije savladati tehniku koja mu omogućuje dekodiranje i izgovor riječi. Edmund Huey je u svojoj prvoj knjizi posvećenoj čitanju pisao: „Tehnika čitanja ne bi se smjela pojaviti u prvim razredima...Djetetu se ne bi trebalo dopustiti da čita samo radi čitanja, kao da je potonje cilj samo po sebi i formalan proces. Dijete bi trebalo čitati samo zbog zanimljivosti ili vrijednosti

¹² Čičko, Hela. „Knjižnica širom otvorenih vrata: projekt nagrađen 2008.godine drugom nagradom Zaklade Erste na Natječaju za projekte za društvenu integraciju u zemljama Srednje i Jugoistočne Europe“. *Čitanje – obaveza ili užitak*. Ur. Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. 58-60.

¹³ Peti-Stantić, Anita. „Užitak čitanja: intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba“. *Čitanje – obaveza ili užitak*. Ur. Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. 7.

onoga što čita, isključujući pritom svako „vježbanje“ čitanja...Dijete bi moralo naučiti družiti se sa pravom književnošću kod kuće i od prvih dana škole, a zatim bi trebalo nastaviti bez prekida.¹⁴“Kako bi djeca postala dobri čitatelji metoda učenja mora biti u skladu s raznim individualnim sposobnostima djeteta. To se odnosi na djetetov vokabular, njegovu prirodnu znatiželju, motivacijom da nauči nešto novo, razvije svoju ličnost.

Dijete treba učiti riječi koje za njega imaju neki emocionalni naboj, a ne beznačajne riječi.

3.2. Funkcionalno čitanje i čitanje iz užitka

Narodnim i školskim knjižnicama se preporuča bavljenjem i sa čitanjem iz užitka i funkcionalnim čitanjem. Međutim, često je zadaća školskih knjižnica poticanje čitanja koje je u funkciji odgojno-obrazovnog procesa, a narodne knjižnice imaju zadaću poticanja čitanja iz užitka¹⁵. Čitanje iz užitka je bitno za opće čitateljske kompetencije te uživanje u čitanju utječe na postignuća u akademskim vještinama. Ovaj podatak zahtijeva od knjižnica i knjižničara da rade na razvoju čitanja i na razvoju čitatelja, te da razvijaju svaku knjižnicu kao okruženje poticajno za čitanje.

¹⁴ Bettelheim, Bruno, Karen Zelan. „Čitanje i dijete: Učenje čitanja.“ *Čitanje – obaveza ili užitak*. Ur. Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. 16.

¹⁵ https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CBsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.os-svetimartinnamuri.skole.hr%2Fupload%2Fos-svetimartinnamuri%2Fimages%2Fstatic3%2F763%2Fattachment%2Fprogram_razvijanja_informacijske%2520p_ismenosti_i_citalackih_navika_leona.doc&ei=jDgdVciOJYvmUqSEgbgl&usg=AFQjCNHPrdQiqn9Bt3qP9TQ_O6CBvIubUg&sig2=cAPY_It3bmg0CBXOkuzINA, posjet 05.rujna 2014.

3.3. Čitanje kod mladih i knjižnica

Mladi koji su dio nove generacije čitaju mnogo, ali sa mobilnih telefona ili računalnih ekrana, te pripadaju generaciji „čitatelja elektronskih izdanja”¹⁶. „Nije se promijenio samo interes za čitanje već i način čitanja. Pripadnici ove generacije informacije traže horizontalno. To znači da čitaju površno, pregledavaju naslove i sadržaje, eventualno sažetak, prelete mali broj stranica, prebace se na nešto drugo i vrlo rijetko se vraćaju na isto, brzo pregledavaju pa pretraživanje nekog određenog sadržaja traje kratko, skidaju sadržaje s mreže bez njihova proučavanja ili detaljnijeg vrednovanja, a nema dokaza da ih kasnije i pročitaju”¹⁷.

Razvoj tehnologije i širenje interneta utjecao je i na odnos pojedinca prema čitanju pošto su se promijenili mediji prijenosa informacija i na knjižnice koje su morale ponuditi mnoge nove usluge i sadržaje. Promicanje čitanja i razvoj pismenosti primarni je posao knjižnice. Također, istraživanja čitatelja u središtu su interesa i praktičara i znanstvenika zbog toga što mnogi pokazatelji govore o padu interesa za čitanje.

Primjer jednog takvog rada je znanstveni projekt „*Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske*”¹⁸. Projekt se odvijao na Sveučilištu u Zadru. Cilj mu je bio utvrditi čitateljske navike i informacijske potrebe djece,

¹⁶ Kristina Čunović, Uloga knjižničara u poticanju čitanja u virtualnom okruženju, Virovitica, 23.05. 2014, http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/4/4a/Uloga_knji%C5%BEeni%C4%8Dara_u_poticanju_%C4%8Ditanja_u_virtualnom_okru%C5%BEenju.pdf, posjet 05.rujna 2014.

¹⁷ Jelušić Srećko, Ivanka Stričević. Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske. U: *Knjiga i slobodno vrijeme*, 24. rujna 2010., Split. Split: Gradska knjižnica Marka Marulića Split. Str. 16-32. http://issuu.com/gkmm/docs/knjiga_i_slobodno_vrijeme/18, posjet 01.rujna 2014.

¹⁸ Kristina Čunović, Uloga knjižničara u poticanju čitanja u virtualnom okruženju, Virovitica, 23.05. 2014, http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/4/4a/Uloga_knji%C5%BEeni%C4%8Dara_u_poticanju_%C4%8Ditanja_u_virtualnom_okru%C5%BEenju.pdf, posjet 05.rujna 2014.

mladih i odraslih u Hrvatskoj, utvrditi koliko i što knjižnice rade u području promicanja čitanja i razvoja pismenosti, kako bi se mogle pružiti smjernice za stručni rad s djecom, roditeljima, mladima i odraslima. Dok 51,3 % učenika osnovnih škola izjavljuje da voli čitati, 38,1% čita samo kad mora za školu. Postavlja se pitanje tko i kako potiče i motivira učenike na čitanje. 60,4% učenika samo bira knjige za dobrovoljno čitanje, 37,7% se oslanja na prijatelje, a tek 10,4% se za pomoć obraća knjižničaru u narodnoj knjižnici i 10,3% knjižničaru u školskoj knjižnici. Knjižničari u narodnim knjižnicama kao najčešći oblik pomoći korisnicima u razlikovanju kvalitetnih čitateljskih materijala od nekvalitetnih navode usmene preporuke knjižničara (78,46%).

Autori istraživanja, Ivanka Stričević i Srećko Jelušić, navode kako knjižnice doprinose razvoju kulture pismenosti jer djeluju kao mreža. Ako imaju dobro osmišljen rad s korisnicima mogu utjecati na poboljšanje odnosa prema tradicionalnim i e-publikacijama¹⁹. „Promijenjeni načini čitanja u digitalnom okruženju i opći pad interesa za knjigu i čitanje zahtijevaju od svakog društva da se strateški bavi pitanje pismenosti. U Hrvatskoj ne postoji strategija razvoja kulture čitanja i pismenosti u smislu povezivanja i usklađenog djelovanja svih čimbenika koji pojedino društvo svrstavaju u pismeno. Uzrok tome može biti i činjenica da ne postoje cjelovite smjernice za izgradnju informacijskog društva²⁰.“

¹⁹ Kristina Čunović, Uloga knjižničara u poticanju čitanja u virtualnom okruženju, Virovitica, 23.05. 2014, http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/4/4a/Uloga_knji%C5%BEeni%C4%8Dara_u_poticanju_%C4%8Ditanja_u_virtualnom_okru%C5%BEenju.pdf, posjet 05.rujna 2014.

²⁰ Jelušić Srećko, Ivanka Stričević. Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske. U: *Knjiga i slobodno vrijeme*, 24. rujna 2010., Split. Split: Gradska knjižnica Marka Marulića Split. Str. 16-32. http://issuu.com/gkmm/docs/knjiga_i_slobodno_vrijeme/18, posjet 01.rujna 2014.

4. Zadaća narodne knjižnice

Pred knjižnicama za mlade, i u narodnim i u školskim knjižnicama, nalaze se izazovi koje je pred njih stavilo današnje globalno informacijsko društvo, posebice potreba za razvijanjem vještina informacijske pismenosti. Svaka suvremena narodna knjižnica treba osigurati pristup informacijama, bez obzira na kojem se one mediju nalaze, te od najranije dobi poticati interes za čitanje iz užitka jer knjige i čitanje su ipak prioritet. Čitanje kao najvažnije područje djelovanja narodnih i školskih knjižnica, osim što omogućava primanje i razumijevanje informacija, ono djeluje i na oblikovanje ličnosti pojedinca i njegovu osobnost.

Zadaća knjižnica nije samo odgovoriti na postojeće čitateljske interese korisnika već i poticati i razvijati potrebu za čitanjem, motivirati i razvijati ukus korisnika. Knjižnice koje razvijaju knjižnične usluge za mladež, u tu svrhu osiguravaju usluge i ostvaruju raznovrsne programe za poticanje čitanja iz užitka.

Knjižnica kao stimulatívna okolina može i treba ponuditi širok izbor različitih vrsta literature, odgovarajuću savjetodavnu i informacijsku službu te niz organiziranih programa i aktivnosti usmjerenih na poticanje čitanja iz užitka.

Prema *UNESCO-vom Manifestu za narodne knjižnice* „, sljedeće ključne zadaće vezane uz obavješćivanje, opismenjivanje, obrazovanje i kulturu moraju biti jezgrom službi narodne knjižnice:

1. stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rane dobi;
2. osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvođačkih umjetnosti;
3. poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi;

4. stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj;
5. promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
6. podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;
7. gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;
8. olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i kompjuterske pismenosti;
9. osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;
10. pružanje primjerenih obavijesnih službi mjesnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;
11. podupiranje usmene tradicije;
12. podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno²¹.

²¹ http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm, posjet 09.rujna 2014.

5. Usluge za mlade

5.1. Usluge

Opseg usluga koje knjižnica pruža određen je njezinom veličinom kao i veličinom zajednice. Usluge se razvijaju tako da prate razne promjene u društvu od načina zapošljavanja, strukture obitelji i demografskih promjena. Također mora pratiti promjene u kulturnoj raznolikosti i načinima komuniciranja. Usluge u narodnoj knjižnici su:

- posudba knjiga i druge građe
- pružanje obavijesti u tiskanom i elektroničkom obliku
- informacijske službe i usluge rezervacije
- obrazovanje korisnika u sklopu programa opismenjivanja
- međuknjižnična posudba
- pristup internetu.

Za mlade knjižnice trebaju osigurati slobodan pristup internetu, referentne informacije koje mladima pomažu u učenju i osobnom razvoju. Mladim korisnicima potrebno je pokazati gdje se i što se nalazi u knjižnici kako bi se oni služili njome samostalno i u njoj se ugodno osjećali. Narodne knjižnice trebaju kroz različite radionice poučavati pismenost i vještine traženja informacija koristeći tiskane i elektroničke izvore.

Kristina Čunović²² definira da je „težište ponude za mlade u literaturi za mlade:

1. časopisi o glazbi, računalima i sportu
2. knjige koje prate određene filmove i serije
3. literatura za mlade osobe orijentirana na probleme i/li zabavu mladih: ekstremni sportovi, spolnost, ljubav i zaljubljenost, razvoj samopouzdanja, film, astronomija, ekologija i druge teme.“

Nove knjižnične usluge za mlade definiraju ciljeve knjižničnih usluga za mlade: povećati obrazovni uspjeh kod mladih uvodeći besplatnu individualnu pomoć u učenju, informatičko opismenjavanje, zatim razvijati društvene vještine kod mladih koje škola ne stigne razviti (radionice o izradi filma, web stranice, ukrasa). Oblikovati prostor u kojem će se mladi ugodno osjećati te poticati rad u grupi i timski rad također su jedni od ciljeva knjižničnih usluga za mlade²³.

5.2. Knjižnične usluge za mlade u virtualnom svijetu

Narodna knjižnica bi trebala osiguravati osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinca i društvenih skupina. Svojim korisnicima trebala bi omogućiti pristup svim vrstama znanja i obavijesti. Svim korisnicima treba osigurati građu koja će zadovoljavati njihove potrebe. Uz tradicionalnu građu treba biti dostupna i suvremena tehnologija.

²² Čunović, Kristina. *Nove knjižnične usluge za mlade*, Karlovac, 31. siječnja 2009.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Nove_knji%C5%BEi%C4%8Dne_usluge_za_mlade_-_Kristina_%C4%8Cunovi%C4%87.ppt, posjet 15.siječnja 2015.

²³ Čunović, Kristina. *Nove knjižnične usluge za mlade*, Karlovac, 31. siječnja 2009.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Nove_knji%C5%BEi%C4%8Dne_usluge_za_mlade_-_Kristina_%C4%8Cunovi%C4%87.ppt, posjet 15.siječnja 2015.

Prema *IFLA-inu Manifestu o Internetu* knjižnice i informacijske službe dinamične su institucije koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija te idejama i stvaralaštvom za kojima tragaju. Internet kao globalna mreža omogućuje pojedincima i zajednicama u cijelom svijetu, kako u najmanjim i najudaljenijim selima tako i u najvećim gradovima, jednak pristup informacijama radi osobnog razvoja, obrazovanja, poticanja, kulturnog obogaćivanja, obavljanja gospodarske djelatnosti i obaviještenog sudjelovanja u demokratskom društvu. Knjižnice i informacijske službe bitne su u osiguravanju pristupa Internetu. Nekima pružaju razne pogodnosti, upućuju ih i pomažu im, dok za druge predstavljaju jedino mjesto na kojem im se pruža mogućnost pristupa Internetu. Pomoću njih moguće je prevladati zapreke koje nastaju kao posljedica razlika u resursima, tehnologiji i izobrazbi²⁴.

Članovi Stalnog odbora *IFLA-ine Sekcije za knjižnične usluge za djecu i mladež* i *Sekcije za čitanje*, okupljeni u Durbanu na Svjetskom kongresu knjižnica i informacija 2007., usvojili su Izjavu koja se temelji na smjernicama IFLA/Unesco-ovog Manifesta o internetu i Pravima djeteta, čl. 13. i 17., sadržanim u UN-ovoj Konvenciji o pravima djeteta iz 1989. godine, prema kojima djeca imaju pravo tražiti, primati i pružati informacije i zamisli svih vrsta, neovisno o granicama, bilo usmeno, pisano ili tiskano, u umjetničkom obliku ili putem bilo kojeg drugog medija prema djetetovu izboru.

Dijete ima pravo na pristup informacijama i građi iz raznolikih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora, naročito onih koji imaju svrhu promicanja njegove/njezine socijalne, duhovne i moralne dobrobiti i tjelesnog i mentalnog zdravlja.

²⁴ <http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/policy-documents/internet-manifesto-hr.pdf>, posjet 24. ožujka 2015.

Pristup Internetu ne bi trebalo ograničavati bilo kakvom ideološkom, političkom ili vjerskom cenzurom ni gospodarskim preprekama. Zbog toga knjižnice neće upotrebljavati filtere za Internet već se naglasak stavlja na odgoj djece za sigurno korištenje interneta. Iako knjižnice ne koriste filtere, moraju zauzeti stav da neki sadržaji nisu dozvoljeni u knjižnici, npr. knjižnice ne dozvoljavaju korisnicima (niti djeci niti odraslima) korištenje interneta za pornografiju, nasilje, diskriminaciju i dr. u skladu sa zakonskim odredbama pojedine zemlje.

Prema *IFLA-inu Manifestu o Internetu* knjižnice i informacijske službe trebaju podupirati pravo korisnika da traže informacije po vlastitom izboru. Knjižnice i informacijske službe trebaju poštivati privatnost svojih korisnika te povjerljivost izvora kojima se služe.

Knjižnice i informacijske službe dužne su olakšati i promicati javnost pristupa kvalitetnim informacijama i komunikaciji. Korisnicima treba pomoći u ovladavanju potrebnim vještinama te im pružiti odgovarajuće okruženje u kojem će se slobodno služiti odabranim izvorima i uslugama te povjerljivim informacijama.

Uz mnoge vrijedne izvore koji su dostupni na Internetu, postoje i oni koji su netočni, koji izazivaju zabunu ili su čak uvredljivi. Knjižničari bi korisnicima knjižnica trebali pružati informacije i izvore o tome kako se učinkovito služiti Internetom i elektroničkim informacijama. Trebali bi aktivno promicati odgovoran pristup kvalitetnim mrežnim informacijskim izvorima te ga olakšavati svim svojim korisnicima, uključujući djecu i mladež. Pristup Internetu trebao bi biti besplatan, kao što je to uobičajeno za druge osnovne usluge knjižnica i informacijskih službi²⁵.

²⁵ <http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/policy-documents/internet-manifesto-hr.pdf>, posjet 24. ožujka 2015.

Narodne knjižnice trebaju promovirati dobno primjerene smjernice za zaštitu djeteta od štetnih sadržaja i informacija. Jedan je od glavnih ciljeva knjižnice i odgovornosti knjižničnih djelatnika je medijsko obrazovanje djece, njihovih roditelja i skrbnika, tj. učenje kako koristiti internet i kako tumačiti informacije koje putem njega usvoje²⁶.

Mladi ljudi brzo usvajaju nove trendove, pa tako i one u World Wide Web tehnologiji. Web 2.0 je trend koji korisnicima omogućuje sudjelovanje u stvaranju sadržaja mrežnih stranica. Od dotadašnje Web 1.0 filozofije razlikuje ga razina interaktivnosti, usluge koje se koriste i količina novih informacija koja se na njima svakodnevno pojavljuje. Veliku ulogu u stvaranju Weba 2.0 imaju inovativne tehnologije poput blogova, pričaonica, razmjene slika, razmjene video materijala te online društvenih mreža. Navedene nove tehnologije omogućuju mladim korisnicima socijalizaciju pomoću interneta, razvijaju njihovu kreativnost, komunikaciju i suradnju. Knjižničari pak trebaju pokazati prilagodljivost u praćenju potreba i interesa mladih. U Smjernicama za knjižnične usluge za mladež postoji prilog koji knjižničarima može poslužiti kao izvrstan način upoznavanja novih tehnologija, a budući da je svako Web 2.0 područje potkrijepljeno praktičnim primjerima, može im dati smjernice kako te primjere ugraditi u vlastite knjižnične usluge.

Web 2.0. i knjižnične usluge za mladež:

- blogovi i bloganje (primjeri bloga: *knjigaljeta TEENS*, ljetni blog Gradske knjižnice Zadar; *Knjiški moljac*, koji su pokrenule Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, Gradska knjižnica Zadar i Gradska knjižnica Rijeka, namijenjen mladima

²⁶https://www.google.hr/search?q=Smjernice+za+knji%C5%BEEni%C4%8Dne+usluge+za+mlade%C5%BE&og=Smjernice+&aqs=chrome.1.69i5912j69i57j69i59j69i6012.4140j0j8&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8#q=Internet+i+knji%C5%BEEni%C4%8Dne+usluge+za+djecu, posjet 11.rujna 2014.

od 13 do 18 godina, kojeg umjesto knjižničara, uređuju sami tinedžeri svojim priložima, preporukama knjiga te autorskim tekstovima)²⁷;

- pričaonice;
- Instant Messaging (IM) i video konferencije (Instant menage- dobar primjer ove prakse daje nam *Texas Christian University*. Knjižnica Mary Couts Burnett Library na Texas Christian University nedavno je krenula sa instant message (IM) informacijskom službom, omogućavajući tako profesorima, osoblju, studentima i gostima da šalju upite putem jednog od raznih instant messaging alata, kao i putem mobilnih telefona koristeći tekstualne poruke. Knjižničari-informatori koriste jedan program kako bi pratili sve dolazeće poruke)²⁸;
- Creative Commons (mogućnost objavljivanja vlastitih radova na mrežnim stranicama);
- FaceBook: mrežno sjedište za društveno umreživanje (primjer Facebook stranica *Knjiški moljac*, kojeg vode dvije volonterke iz Rijeke i Zadra te se nadovezuje na istoimenu blog)²⁹;
- Flickr (mogućnost razmjene slika);

²⁷ Kolarić, Alica, et al., *Čitateljski blogovi Tragači i Knjiški frikovi – usluge za djecu i mlade na webu 2.0*, VBH, 2013, str. 91-100.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56\(2013\),br.3](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56(2013),br.3), posjet 22. ožujka 2015.

²⁸ Bond, Jeff, *Using instant messaging at an academic library reference desk: successes, challenges, and future directions*

https://www.google.hr/?gfe_rd=cr&ei=DRUIVd6-N-aH8QflioGwBg#, posjet 22. ožujka 2015.

²⁹ Kolarić, Alica, et al., *Čitateljski blogovi Tragači i Knjiški frikovi – usluge za djecu i mlade na webu 2.0*, VBH, 2013, str. 91-100.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56\(2013\),br.3](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56(2013),br.3), posjet 22. ožujka 2015.

- Google Docs (stvaranje tekstualnih dokumenata, prezentacija i proračunskih tablica);
- glazba i audio usluge;
- MySpace (još jedna usluga za društveno umreživanje, poput FaceBooka omogućuje stvaranje vlastitih profila i skupina);
- podcastovi (čine ih tri elementa: audio datoteka, objava na nekom mrežnom sjedištu i RSS kanal);
- RSS i RSS;
- Slide Share (razmjena prezentacija);
- društveno prikupljanje omiljenih poveznica (online spremanje poveznica iz preglednika, tj. linkova prema drugim mrežnim sjedištima);
- Twitter (“mikrobloganje”, tj. objavljivanje kratkih poruka);
- objavljivanje i razmjena video sadržaja (na primjer YouTube, Google Vide, Yahoo! Video);
- virtualni svjetovi i machinima (spajanje snimanja filmova, 3D grafika i oblikovanje računalnih igara);
- wiki: wiki stranice izgledaju i pregledava ih se poput jednostavnih mrežnih stranica (primjer: projekt *Wiki-dveri* Gradske knjižnice Ante Kovačića iz Zaprešića)³⁰.

³⁰ Dajana Brunac, *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009, str. 135-142.

Prema Alici Kolarić zanimljivo je istraživanje provedeno u mreži narodnih knjižnica Cartagene u Španjolskoj (rezultati su objavljeni 2002. godine) u kojem su ispitivani mladi u dobi od 14 do 18 godina. Istraživanjem je utvrđeno da je udio mladih korisnika u ukupnom broju korisnika narodnih knjižnica pao s 50% na 14%, a kao uzrok navodi se značajan utjecaj medija zbog kojeg mladi gube interes za tradicionalnu knjižnicu. Rješenje koje se tada nametnulo bilo je stvaranje virtualne knjižnice koja bi omogućavala brz pristup kvalitetnim i sigurnim informacijama bez dolaska u knjižnicu. Još jedno istraživanje koje donosi zanimljive rezultate provedeno je 1998. godine u Narodnoj knjižnici Ohio. Prilikom prvog ispitivanja, na pitanje koji je njihov prvi izvor pri traženju informacija 24 % ispitanika odgovorilo je da je to knjižnica, dok ih je 23 % odabralo internet. Samo dvije godine kasnije, na isto pitanje odgovor je bio bitno različit – samo 12 % korisnika odabralo je knjižnicu, a 36 % internet kao prvi izvor traženja informacija³¹.

5.3. Koncepti knjižničnih usluga i programa za mlade

Ivanka Stričević i Srećko Jelušić³² izdvajaju sa stajališta organizacije knjižničnih službi i usluga za mlade u narodnoj knjižnici, tri osnovna koncepta: program za mlade, odjel za mlade i knjižnica za mlade.

³¹ Alica, Kolarić, *Knjižnica Google generacije – je li to moguće?*, GKR, 11.studeni 2013. <http://gkr.hr/Magazin/Knjiznicaranje/Knjižnica-Google-generacije-je-li-to-moguće>, posjet 15.rujna 2014.

³² Srećko Jelušić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34. [www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

Sva tri koncepta provode usluge, programe i aktivnosti namijenjene mladima u sklopu narodne knjižnice sa razlikama u formalnom, organizacijskom i sadržajnom smislu.

Prema sudu Ivanke Stričević i Srećka Jelušića knjižnica za mlade je poseban prostor izvan prostora narodne knjižnice, koji djeluje kao ogranak. Identifikacija s prostorom, programima i uslugama mladima je laka jer je sve namijenjeno samo njima. Osoblje je specijalizirano za rad sa mladima.

Ovakav izdvojen prostor s jedne strane naglašava važnost knjižničnih usluga za mlade, ali s druge može biti i nedostatak jer ne postoji povezanost s narodnom knjižnicom i njezinim ostalim programima pa kasnije mladi mogu teže prelaziti na odjel za odrasle. Odjel za mlade je poseban prostor unutar narodne knjižnice, niti je sastavni dio odjela za djecu niti odjela za odrasle. Na ovom odjelu nalaze se posebne zbirke knjižnične građe za mlade, smještene su informacijske službe te se provode aktivnosti s mladima koje provodi specijalizirano osoblje.

Program za mlade su programi namijenjeni mladima koji se provode unutar narodne knjižnice ili na odjelu za djecu ili na odjela za odrasle ili u suradnji oba odjela. Ovaj organizacijski oblik ima najdulju tradiciju, te je i najmanje zahtjevan. Akcije ili aktivnosti koje se provode povremeno usmjerene su na potrebe mladih kao korisnika narodne knjižnice. Bez izdvojenog prostora i potpune knjižnične usluge koje nisu svakodnevne te se ne zbivaju u okruženju koje je namijenjeno samo njima mladi se ne identificiraju kao pripadnici skupine kojoj su namijenjeni raznovrsni knjižnični izvori, programi i usluge, nego više kao interesna skupina.

U znanstvenom članku pod naslovom *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti* naglašava se da je pitanje posebnog prostora među najvažnijim razlikovnim čimbenicima knjižnice za mlade, odjela za mlade i programa za mlade. Poseban prostora u kojem se odvijaju knjižnične usluge za mlade važan je ponajprije stoga što se u njima namijenjenom i odgovarajuće opremljenom

prostoru mladi lakše identificiraju kao pripadnici određene skupine, a to djeluje na njihovu zainteresiranost za knjižnicu. Poseban prostor pokazao se važnim i sa stajališta aktivnog uključivanja mladih u stvaranje usluga i provedbu programa, jer mlade treba uključiti u uređenje njima namijenjenog prostora, prostor mora odražavati kulturu mladih, a u njegovo oblikovanje, uz oblikovatelje, arhitekta i knjižničare, treba uključiti i mlade korisnike³³.

³³ Srećko Jelušič, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

6. Programi za mlade

Programi za mlade jesu posebno osmišljeni programi koji zadovoljavaju područje interesa mladih u knjižnici. Ponuđenim programima nastoji se zainteresirati mlade za korištenje knjižnica, ukoliko nisu prije bili aktivni korisnici, ili zadržati postojeće korisnike koji su kao djeca koristili usluge knjižnice. Osluškivanje želja te uključivanje mladih pri planiranju usluga i programa koje nude narodne knjižnice za mlade najbolji je način kako bi se zadovoljile njihove potrebe u okruženju u kojem žive.

Programi za mlade mogu se realizirati kroz razgovore o knjigama, pričanje priča i predstavljanje knjiga, kroz debatne skupine i klubovi za raspravu, kroz posjete slavni osoba. Kulturne priredbe te priredbe i programi koji se ostvaruju u suradnji s ustanovama i skupinama u zajednici također su jedan od načina provedbe programa za mlade. Stvaralačke aktivnosti mladih ljudi (dramske grupe, pismeno stvaralaštvo), radionice na kojima se podučavaju različite vještine ili kreativne radionice, čitateljske debate te predstavljanje knjiga načini su kroz koje se realiziraju programi za mlade.

Aktivnosti za mlade koje su usmjerene na edukaciju za korištenje knjižnice, na promicanje knjige i čitanja te na razvoj kreativnosti i korištenje kulturnih sadržaja djece i mladeži u narodnoj knjižnici su likovna radionica, izložbe, filmske, video i druge projekcije, natjecanja i kvizovi, lutkarske i dramske grupe i igre, književni susreti i susreti s poznatim osobama, kompjutorske radionice i igre, mali knjižničari (mladi knjižničari), predavanja i tribine.

Neki od programa za mlade Gradske knjižnice Rijeka jesu:

Stripaonica - kroz rad male škole stripa polaznici radionice upoznaju se s poviješću stripa, njegovim tehnikama, elementima, vrstama, junacima, autorima. Povremena su i gostovanja strip-autora te upoznavanje s njihovim stilovima i tehnikama iz prve ruke. Praćenjem i ispitivanjem interesa djece ustanovljeno je da je strip sadržaj kojim se žele baviti u to vrijeme. *Stripaonica* u posebnom terminu okuplja i srednjoškolce, dio kojih se smatra njenim utemeljiteljima. Zadivljuje redovitost mladih kroz 4 godine njezina postojanja – možda upravo stoga što je to postala njihova prava slobodna aktivnost tijekom vremena, u potpunosti ovisna o njihovoj dobroj volji, bez posebnih zahtjeva škole i Knjižnice. Broj sudionika stalno postepeno raste, najviše zahvaljujući nekoj tajnoj vezi između polaznika i voditelja koja prerasta u čvrstu sponu između mladih, stripa i knjižnice. U neformalnoj atmosferi obogaćuje se znanje o stripu i razvija spremnost polaznika na pozitivnu kritiku i tolerantnost prema drugom i drugačijem izrazu.

Vrli novi čitateljski – okuplja grupu mladih i komunikativnih ljudi koji vole čitati knjige te raspravljati o njima. Podijeljen je na dvije podgrupe: *Sanjari* i *Pohotnici*. Rasprave se održavaju jednom mjesečno. Osim u raspravama, sudjeluju i u čitanju u Domu za starije i nemoćne Kantrida, jednom mjesečno.

Studentski čitateljski klub – grupa je aktivna od 2012. Godine i podijeljena je u četiri podgrupe, *Morski krastavac*, *Crni vrazi*, *Almir i vjeverice* te *Antonijevi anđeli*. Sastanci su jednom mjesečno. Osim u raspravama o knjigama, sudjeluju u raznim ostalim aktivnostima, kao što je pomoć u organizaciji Noć knjige, gostovanja autora, Mjesec hrvatske knjige te mnogim ostalim³⁴.

Vrlo je bitno naglasiti da prostor u kojima se provode programi za mlade, mora biti prilagođen upravo njima, da se osjećaju da tamo pripadaju.

³⁴ <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-mlade/Stripaonica>, posjet 03.rujna 2014.

„U radu s mladima nikada ne smijemo zaboraviti načelo da radimo s njima a ne za njih³⁵„. Kao što je uočila autorica, kada mladima dopuštamo da sami sudjeluju u izradi programa te njegovim aktivnostima, oni nauče najviše. Također ih se motivira da daju najviše od sebe, razvijaju samopouzdanje te sigurnost u sebe.

Bitno je osigurati im slobodni pristup informacijama na internetu te ih poučiti njihovom sigurnom korištenju.

U promicanju svojih programa knjižnicama je najlakše koristiti svoju internetsku stranicu koja mora biti, zanimljivog i korisnog sadržaja, kako bi je mladi često posjećivali te se na taj način informirali o aktivnostima i programima namijenjenim upravo njima.

6.1. Čitateljske grupe

Čitateljske grupe konstruktivni su i aktivni načini provođenja slobodnog vremena za ljude svih uzrasta. Osnivaju se na mjestima gdje ima prostora za mirno i posvećeno druženje. Susreti se održavaju u knjižnicama, klubovima, crkvama, privatnim stanovima, restoranima, zatvorima, udrugama, bolnicama, psihijatrijskim ustanovama, mirnim kafićima, domovima za starije i nemoćne, u prirodi, dovoljno je pronaći miran prostor i dogovoriti knjigu. Čitateljske grupe imaju jednostavnu polaznu točku iz koje se granaju i razvijaju isključivo prema atmosferi koju stvaraju različite osobnosti i svom unutrašnjem ritmu.

³⁵ Čunović, Kristina. Nove knjižnične usluge za mlade, Karlovac, 31. siječnja 2009.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Nove_knji%C5%BEEni%C4%8Dne_usluge_za_mlade_-_Kristina_%C4%8Cunovi%C4%87.ppt, posjet 15.siječnja 2015.

Čitateljska grupa je skupina ljudi koja se sastaje kako bi razgovarala o pročitanoj knjizi. Potrebe članova oblikuju smisao grupe i pravila rada te se prema tome grupe i razlikuju. U nekim grupama članovi shvaćaju knjigu samo kao povod za međusobno upoznavanje i najviše uživaju u druženju, u drugima imaju visoke intelektualne potrebe i većinu vremena posvećuju detaljnoj analizi teksta.

U čitateljskoj grupi mnogi članovi zadovoljavaju potrebu za druženjem s ljudima sličnih interesa, za proširivanjem svojih čitateljskih interesa i stjecanjem novih znanja, za stručnim usavršavanjem, za kvalitetnom i opuštenom komunikacijom u kojoj se razvijaju humor, veselje i nove ideje. U čitateljskoj grupi pruža se mogućnost sagledavanja stvari iz različitih perspektiva, iznose se različite argumentacije, otkrivaju se razlike među članovima koje ih ne razdvajaju nego povezuju. Čitateljska grupa je mjesto povjerenja na kojem članovi grupe mogu slobodnije ulaziti u rasprave i osloboditi se u iskazivanju misli i osjećaja.

Ivana Bašić govori o čitateljskim grupama koje su postigle visoku povezanost te imaju neke osnovne značajke tima: zajedništvo u radu, uvažavanje različitih perspektiva, nadopunjavanje, svi su članovi tima visoko motivirani, osjećaj ponosa i sreće, stalno usavršavanje. Pored ovih timskih obilježja čitateljske grupe nude veliku mogućnost osobnog razvoja i to baš u onim područjima razvoja gdje su članovi upućeni jedni na druge, a opet sasvim individualni i mogu otkrivati vlastite potencijale, svoju posebnost, osloboditi se nelagode od izražavanja svoga mišljenja i načina doživljavanja, razvijati empatiju i komunikacijske vještine³⁶.

³⁶ Ivana Bašić, *O čitateljskim grupama – metodički priručnik s primjerima dobre prakse*, Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, Zagreb, svibanj 2014., str. 10, 27-39.

6.1.1. Čitateljske grupe Gradske knjižnice Rijeka

Gradska knjižnica Rijeka ima visoko razvijenu svijesti o važnosti čitateljskih grupa za knjižnicu i društvenu zajednicu te je najveći broj voditelja-volontera među mladima. Osamostaljivanje novih voditelja, članova postojećih dječjih i studentskih grupa, jedna je od zanimljivosti u načinu vođenja i razvijanja ove aktivnosti u knjižnici. Takav pristup rezultirao je velikom uključenosti mladih u sve programe knjižnice. Korisnost ovakve programske forme veća je od svih programskih aktivnosti kad je u pitanju razvoj čitatelja, njegove kulture čitanja, navike, želje, iskustva, kritičkog mišljenja i izražavanja i socijalizacije. Knjižničari Gradske knjižnice Rijeka oslušuju želje i potrebe svojih korisnika, razgovaraju s njima, upoznaju ih i na taj način dolaze zajedno do ideja što bi se u knjižnici moglo napraviti da se zadovolje te potrebe. Budući voditelji s knjižničarima prolaze usmenu pripremu. Priprema ih se na bitne momente, dobiju glave upute, uče po modelu tako što prisustvuju vođenjima iskusnijih voditelja.

U knjizi *O čitateljskim grupama – metodički priručnik s primjerima dobre prakse*³⁷ navedene su slijedeće čitateljske grupe i klubovi za mlade:

- *Book Cafe Moljac* (tinejderski čitateljski klub): prva čitateljska grupa u Gradskoj knjižnici Rijeka osnovana je 2001. godine na inicijativu mladih
- *(Su)mrak knjiga* (tinejderski čitateljski klub), *Klub književnih pustolova*, *Laboratorij fantastike* (radionica kreativnog pisanja), *Anime klub* (za ljubitelje Japana), *Ajmo goli* i *Srce od tinte*

³⁷ Ivana Bašić, *O čitateljskim grupama – metodički priručnik s primjerima dobre prakse*, Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, Zagreb, svibanj 2014., str. 13-19.

- *Studentski čitateljski klub* (osnovan je početkom 2012. godine i okuplja studente)
- *Biblioklub* (osnovan je 2012. godine, pokriva osnovne škole na stajalištima Županijskog bibliobusa i okuplja djecu viših razreda osnovnih škola)
- *Novi čitateljski klub (Bezimeni)* počeo je s radom 2014. godine, okuplja zaposlene i nezaposlene ljude u dobi od 25 do 50 godina.

6.2. Volonteri u knjižnicama

Prema stručnom radu Sanje Bunić, *Volonteri u knjižnici – okolnosti i mogućnosti*, volontiranje u narodnim knjižnicama omogućuje pojedincima da aktivno sudjeluju u rješavanju problema zavičajne zajednice jer knjižnice su ustanove koje svojim raznovrsnim zadaćama doprinose poboljšanju kvalitete života u zajednici. Volonteri su danas naše najveće blago, budući da dobrovoljno poklanjaju svoje usluge te slobodno vrijeme.

Knjižnice su mjesta u kojima pojedinci, voljni aktivno sudjelovati u rješavanju konkretnih društvenih problema i željni novih vidova samoostvarenja, mogu naći nebrojene načine kako ih ostvariti. S druge strane, kroz zalaganje volontera, pruža im se prigoda proširenja i poboljšanja svojih usluga, a to je ujedno i prigoda za neposrednu interakciju knjižnice i zajednice³⁸.

Volunteering with the Community Knowledge Network (CKN) za primjer uzima Državnu knjižnicu Tasmanije (State Library of Tasmania), koja je dio *Zajednice*

³⁸Sanja Bunić, *Volonteri u knjižnici – okolnosti i mogućnosti*, VBH, 2010, str.115-124.

mreže znanja (Community Knowledge Network). Ova mreža povezuje preko 120 lokacija diljem države, a uključuje knjižnice, središta za online pristup, središta za obrazovanje odraslih, središta za učenje i informiranje, Ured za arhive i baštinu (Tasmanian Archives and Heritage Office – TAHO), te online portale.

Postoje četiri vrste volontiranja u *Zajednici mreže znanja*³⁹:

1. Volontiranje u knjižnicama i središtima za online pristup (osiguravanje pomoći “jedan na jedan” korisnicima s različitom razinom računalne pismenosti).
2. Volontiranje u svojstvu knjižničnog dostavljača (dostava i vraćanje knjižnične građe korisnicima koji su vezani uz kuću).
3. Volonter – poučavatelj pismenosti odraslih osoba i obitelji (osigurava pomoć pri učenju pojedincima i skupinama koristeći se strategijama koje određuje i nadgleda koordinator pismenosti odraslih).
4. Volontiranje u Uredu za arhive i baštinu (TAHO) te referentnim i online Servisima (vodič kroz Allportovu knjižnicu i Muzej likovnih umjetnosti (Allport Library and Museum of Fine Arts) u Državnoj knjižnici Tasmanije, transkripciju rukopisa, pomoć pri korištenju izvora za obiteljsku povijest te pri izradi mikrofilmova i mikrofiševa).

Da bi se netko prijavio kao volonter u jedan od ovih programa, treba ispuniti tri obrasca: obrazac za prijavu, obrazac kojim kandidat potvrđuje prihvaćanje prava i obveza te obrazac kojim se provjeravaju kandidatove karakterne osobine⁴⁰.

³⁹ Sanja Bunić, *Volonteri u knjižnici – okolnosti i mogućnosti*, VBH, 2010, str.115-124.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/991/vbh/god.53\(2010\).br.3-4](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/991/vbh/god.53(2010).br.3-4), posjet 24.ožujka 2015.

⁴⁰ Volunteering with the Community Knowledge Network (CKN).

<http://www.statelibrary.tas.gov.au/aboutus/organisation/bequestsdonations/volunteers>, posjet 24.ožujka 2015.

Kao što je uočila Sanja Bunić knjižnice u Hrvatskoj nude brojne programe uz pomoć volontera. Za primjer možemo uzeti Gradsku knjižnicu Zagreb koja je u suradnji s Volonterskim centrom Zagreb provela volonterski program *Internet za treću životnu dob u Gradskoj knjižnici*. Program se odvijao u razdoblju od 8. veljače 2010. do 18. lipnja 2010. godine, ponedjeljkom i petkom od 9 do 13 sati. Korisnici KGZ-a, stariji od 50 godina, mogli su sat vremena besplatno, uz pomoć dežurnog volontera, pretraživati internet i pregledavati svoju elektroničku poštu. Tijekom navedenog razdoblja, bilo je 330 posjeta korisnika, neki su bili jednom, a neki su bili gotovo svaki put. Došli su i polaznici kojima je to bio prvi susret s računalom, a uspješno su svladali vještinu samostalnog pretraživanja interneta⁴¹.

I Gradska knjižnica Rijeka nudi brojne programe u koje se uključuju volonteri. Primjeri jesu čitanje starijim osobama u Domu za starije i nemoćne Kantrida, čitanje djeci, sudjelovanje u programu *Noći knjige, Mjesecu knjige*, projektu „*Pogurajmo Bibliobus*“ te mnogim drugim manifestacijama kako u knjižnici tako i izvan nje.

Osnivanjem kluba *Book Cafe Moljac* naznačen je početak projekta *Mladi za mlade*. Projekt je započeo 1998. godine pripremnim timskim radom s grupom mlađih tinejdžera u Striboru, a od 2001. godine krenuo je valom tinejdžerskih vršnjačkih radionica – knjižničnih programskih aktivnosti. Svoj vrhunac projekt ostvaruje kad su osamostaljeni tinejdžeri pokrenuli svoje radionice, ali je kao obrazac djelovanja ostao trajno utkan u sve knjižnične aktivnosti i način rada Gradske knjižnice Rijeka. Smisao projekta je u promicanju čitanja, poticanju kreativnosti mladih, zadovoljavanju njihovih potreba za komunikacijom, jačanju

⁴¹ Sanja Bunić, *Volonteri u knjižnici – okolnosti i mogućnosti*, VBH, 2010, str.115-124.

motivacije i osjećaja samopouzdanja, intenzivnijem socijalnom učenju i pripremi za svijet rada.

7. Obrazovne aktivnosti u knjižnicama

Kako bi se korisniku omogućio pristup i korištenje građe bez obzira na kojem se mediju ona nalazila knjižnice sve više razvijaju obrazovne aktivnosti prema informacijskoj pismenosti. Danas je zastupljen slobodan pristup informacijama, internet kao izvor sadrži puno korisnih, ali i štetnih informacija. Zbog toga, mladim korisnicima knjižnice, informacijska pismenost kao vještina je izuzetno važna kako bi znali kritički pristupiti sadržaju pronađenom na internetu.

Kristina Čunović na stručnom skupu „Čitanje i novi mediji“ održanom 2014. godine u Virovitici govori da knjižničari mogu organizirati radionice u kojima bi se mlade korisnike poučavalo informacijskoj pismenosti. Informacijski pismena osoba zna pronaći informacije iz dostupnih izvora, zna ih analizirati, vrednovati te koristiti. „Knjižnica za mlade“ u Karlovcu primjer je dobre prakse jer organizira radionice „Pretraživanje informacija na internetu“ u kojima diplomirani knjižničari djecu i mlade poučavaju i informacijskoj i informatičkoj pismenosti⁴².

Prema autorici knjižnice trebaju pronaći način kako da budu dio virtualnog svijeta mladih koji veliki dio svojeg slobodnog vremena provode u njemu. Stoga bi knjižničari trebali biti prisutani tamo gdje su i njihovi mladi korisnici, na internetu. Oni na taj način mogu korisnicima ponuditi informacije o građi i programima u knjižnici te o promjeni usluga. Korisnik može

⁴² Kristina Čunović, Uloga knjižničara u poticanju čitanja u virtualnom okruženju, Virovitica, 23.05. 2014, http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/4/4a/Uloga_knji%C5%BEeni%C4%8Dara_u_poticanju_%C4%8Ditanja_u_virtualnom_okru%C5%BEenju.pdf, posjet 05.rujna 2014.

komunicirati sa njima, putem online usluge „*Pitajte knjižničare*“⁴³. Novi mediji i tehnologija trebaju biti alat za poticanje čitanja. Stvaranje sigurnog virtualnog okruženja zahtjeva vremena i truda od strane knjižničara i knjižnice. Sadržajno usmjereni programi koji zanimaju mlade, a kojima je u cilju dobivanje bitnih informacija i poticanje na čitanje spadaju u najinteresantnije programe za mlade.

*Nove knjižnične usluge za mlade*⁴⁴ preporučuju slijedeće programe:

- parlaonice
- predavanja
- radionice
- natjecanja u znanju, kvizovi
- projekcije filmova
- susreti s poznatim osobama.

Osluškiivanje želja te uključivanje mladih pri planiranju usluga i programa koje nude narodne knjižnice za mlade najbolji je način kako bi se zadovoljile njihove potrebe u okruženju u kojem žive.

⁴³ Kristina Čunović, Uloga knjižničara u poticanju čitanja u virtualnom okruženju, Virovitica, 23.05. 2014, http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/4/4a/Uloga_knji%C5%BEeni%C4%8Dara_u_poticanju_%C4%8Ditanja_u_virtualnom_okru%C5%BEenju.pdf , posjet 05.rujna 2014.

⁴⁴ Čunović, Kristina. Nove knjižnične usluge za mlade, Karlovac, 31. siječnja 2009.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Nove_knji%C5%BEeni%C4%8Dne_usluge_za_mlade_-_Kristina_%C4%8Cunovi%C4%87.ppt, posjet 15.siječnja 2015.

8. Odjeli za djecu i mladež

Zbog dugogodišnje podijeljenosti odjela u narodnim knjižnicama na odjele za djecu i odjele za odrasle mladi ostaju zanemareni i prostorno i financijski. Nije rijetka pojava u narodnim knjižnicama nejasnoća dobnog raspona kada je riječ o mladima, pa su mnoge knjižnice samo proširile naziv dječji odjel u odjel za djecu i mlade. Stoga se u današnje vrijeme knjižnice suočavaju sa zadatkom kako privući mlade u knjižnicu koji nisu do sada bili njezini korisnici i kako zadržati postojeće mlade korisnike koji traže više od onog što im može ponuditi dječji odjel. Mladi nisu niti djeca niti odrasli te bi im knjižnice trebale osigurati prostor namijenjen samo njima, pogotovo pošto je riječ o adolescentima koji se u tom razdoblju odvajaju od djetinjstva. Izdvojen prostor pomaže mladima u identifikaciji pripadnosti korisničkoj skupini. Oni su svojim čitateljskim potrebama prerasli dječji odjel, potrebni su im sadržaji koji će njih interesirati, prostor gdje mogu provoditi svoje slobodno vrijeme.

Kristina Čunović navodi 5 pravila za dobar odjel/knjižnicu za mlade:

1. „rad sa“ mladima, a ne „rad za“ mlade
2. oblikovati prostor u kojem će se mladi ugodno osjećati
3. povećati obrazovni uspjeh kod mladih uvodeći besplatnu individualnu pomoć u učenju, informatičko opismenjavanje i dr.
4. odrediti ciljeve, očekivane rezultate u radu sa mladima (što želimo postići programom)

5. razvijati društvene vještine kod mladih koje škola ne stigne razviti – radionice o izradi plakata, filma, web stranice, ukrasa; poticati rad u grupi i timski rad⁴⁵.

Neophodno je odvajanje odjela za djecu i odjela za mlade. Ipak mladima treba osigurati prostor iz kojeg će oni imati pristup i u druga područja knjižnice. „Postojanjem odjela za mlade unutar knjižnice postoji horizontalna i vertikalna prohodnost unutar knjižnice. Vertikalna prohodnost podrazumijeva da se knjižničnim službama i uslugama prati odrastanje svakog korisnika na jednom mjestu (prijelaz s odjela za djecu na odjel za mlade, a zatim na odjel za odrasle), što stvara naviku korištenja narodnom knjižnicom u cjelini. Pod horizontalnom prohodnošću misli se na mogućnost korištenja svim izvorima u knjižnici, od odjela za djecu do odjela za odrasle istodobno, ovisno o potrebama i prednostima, što proširuje ponudu na jednom mjestu⁴⁶.“ Odrasli tada mogu pomagati djeci i mladima, uključivati se u programe namijenjene drugim korisnicima. Komunikacija i socijalizacija svih korisnika u svim odjelima poželjan je cilj, a i jedan od načina uvođenja mladih u odraslost. U hrvatskom narodnim knjižnicama odjeli za djecu su prerasli u odjele za djecu i mladež. U tim odjelima građa je nadopunjena multimedijским sadržajima i računalnim radionicama te ponekim tribinama s raznim edukativnim temama. Mladim korisnicima treba se osigurati zadovoljavanje njihovih potreba i to za kulturom, obrazovanjem, informiranjem i razonodom. Knjižnične usluge trebale bi

⁴⁵ Čunović, Kristina. Nove knjižnične usluge za mlade, Karlovac, 31. siječnja 2009.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Nove_knji%C5%BEEni%C4%8Dne_usluge_za_mlade_-_Kristina_%C4%8Cunovi%C4%87.ppt, posjet 16.siječnja 2015.

⁴⁶ Srećko Jelušić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

promicati cjeloživotno obrazovanje, pismenost, informacijsku pismenost i čitanje iz užitka.

9. Knjižnično osoblje

Osoblje knjižnice treba imati vještine i znanja za rad u kulturno raznolikom okruženju, zato je važno prikupljati i statističke podatke o zajednici kako bi se zabilježila kulturna raznolikost u području djelovanja knjižnice, te za pružanje usluga korisnicima s posebnim potrebama. Važnu ulogu imaju i volonteri koji se mogu osposobiti za čitanje naglas i pričanje priča te za provođenje tih aktivnosti u knjižnici i izvan nje.

UNESCO-v Manifest za narodne knjižnice govori da se službe narodne knjižnice zasnivaju se na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, nacionalnost, spol, vjeru, rasu, jezik ili društveni položaj. Posebne se službe i grada moraju osigurati za one korisnike koji se iz bilo kojeg razloga ne mogu služiti redovitim uslugama i gradom, na primjer za pripadnike jezičnih manjina, osobe s tjelesnim oštećenjima, bolesnike u bolnicama ili zatvorenike⁴⁷.

Prema Ivanki Stričević knjižnično osoblje koje radi s mladim ljudima trebalo bi posjedovati sljedeće vještine i kompetencije:

1. razumijevanje jedinstvenih razvojnih potreba mladeži
2. poštivanje mladih ljudi kao osoba
3. poznavanje mladenačke kulture i interesa
4. sposobnost uspostavljanja suradnje s drugim društvenim skupinama koje se bave potrebama mladeži
5. sposobnost uspostavljanja partnerstva s mladim ljudima
6. sposobnost zagovaranja mladih ljudi u knjižnici i široj zajednici

⁴⁷ http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm , posjet 09.rujna 2014.

7. prilagodljivost u praćenju promjenjivih potreba i interesa mladeži
8. poznavanje svih medija, uključujući knjige i građu u svim formatima
9. vještine kreativnog mišljenja⁴⁸.

U članku *Knjižnica Google generacije – je li to moguće?* Alice Kolarić ističe kako je zadaća knjižnica omogućiti korisnicima pristup tehnologiji i znanju, a to znači i stjecanje vještina za učinkovito korištenje izvorima informacija. Knjižničari se tradicionalno bave obrazovanjem korisnika koje podrazumijeva upoznavanje s knjižnicama i njihovim uslugama, programima i informacijskim izvorima. Razvojem novih tehnologija i širokom upotrebom interneta, posao se knjižničara širi pa korisnike treba učiti korištenju izvorima informacija na različitim medijima, a posebice na internetu. Vješto služenje računalom i internetom, takozvane informatičke vještine, ne znače i dobru razvijenost informacijskih vještina te ih uspješnom pronalaženju potrebnih informacija i procjeni njihove vrijednosti mogu poučiti upravo knjižničari. Poticanje razvoja informacijske pismenosti te sposobnosti cjeloživotnog učenja jedna je od važnih zadaća knjižničara⁴⁹.

Kristina Čunović navodi tri važne uloge knjižničara:

1. poticanje i posredovanje u aktivnom korištenju novih medija
2. poticati informacijsku pismenost

⁴⁸ Stričević, Ivanka, IFLA Smjernice za knjižnične usluge za mladež, Zagreb 20.03.2009,

www.hkdrustvo.hr/datoteke/596, posjet 19.siječnja 2015.

⁴⁹ Alica, Kolarić, *Knjižnica Google generacije – je li to moguće?*, GKR, 11.studeni 2013.

<http://gkr.hr/Magazin/Knjiznicaranje/Knjiznica-Google-generacije-je-li-to-moguće>, posjet 15.rujna 2014.

3. predstavljanje programa i usluga knjižnice putem mrežnih stranica i društvenih mreža.⁵⁰

Pošto je čitanje vještina i sposobnost koja je zastupljena u svim medijima, unatoč tehnološkom dobu, ono ostaje čovjekovom potrebom bez obzira na medij kojim se služi.

⁵⁰ Kristina Čunović, Uloga knjižničara u poticanju čitanja u virtualnom okruženju, Virovitica, 23.05. 2014, http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/4/4a/Uloga_knji%C5%BEni%C4%8Dara_u_poticanju_%C4%8Ditanja_u_virtualnom_okru%C5%BEenju.pdf , posjet 05.rujna 2014.

10. Suradnja s drugim ustanovama, udrugama i pojedincima

Zdravstveni djelatnici, liječnici, psiholozi, savjetovališta za mlade, stomatolozi te ostale struke koje se bave mladima surađuju s knjižnicom radi pružanja informacija i građe o preventivnoj zaštiti, besplatnim klinikama, te pristupu posebnim izvorima. Škole te sve ostale ustanove koje skrbe o djeci mogu nuditi informacije o sebi. Fakulteti su također mjesta suradnje mladih sa mladima.

Verena Tibljaš u svojoj prezentaciji *Rad sa djecom i mladima u školskoj i narodnoj knjižnici* dijeli suradnju narodne knjižnice s drugim ustanovama na:

- Kulturnu suradnju (suradnja s drugim kulturnim ustanovama, udrugama, pojedincima)
- Obrazovnu suradnju (suradnja školske – narodne knjižnice, zajedničko planiranje, službeni sporazum o suradnji za provedbu zajedničkog plana)
- Društvenu suradnju (različiti suradnici na lokalnoj razini, ustanove, udruge, stručnjaci, volonteri, roditelji, prijatelji knjižnice).
- Suradnja školske i narodne knjižnice (zajedničko korištenje resursa, zajedničko podučavanje osoblja, kooperativni razvoj zbirki, suradnja pri planiranju programa, suradnja pri organizaciji lektire, suradnja pri podučavanju djece izradi referata, plakata, organiziranje posjeta razreda narodnoj knjižnici, zajedničko promicanje čitanja i pismenosti, programi za upoznavanje djece s web-om, koordinacija elektroničkih usluga i mreža, zajedničko organiziranje posjeta književnika)

- Partneri u zajednici (školska zajednica: unutar škole, druge škole, roditelji, druge odgojno-obrazovne institucije/ustanove, lokalne/regionalne vlasti, njihove specijalizirane, službe, predstavnici politike: regionalnog planiranja, urbane politike, socijalne politike, socijalne i zdravstvene službe, narodne knjižnice, kulturne djelatnosti, formalne i neformalne organizacije mladih, – predstavnici civilnog društva: naročito nevladine organizacije uključene u neformalno obrazovanje, kulturnu djelatnost, usmjerene na određene skupine, posebice marginalizirane, mediji, predstavnici znanstvenih krugova)
- Sudjelovanje mladih (tinejdžeri volonteri, tinejdžeri savjetodavci, tinejdžeri „zastupnici“)⁵¹.

Razne udruge mladih mjesta su gdje se odvija suradnja, primjerice suradnja Gradske knjižnice Rijeka sa udrugom Treći zmaj (udruga ljubitelja fantastike "3. zmaj" osnovana je 3. svibnja 2005. godine u Rijeci, nakon što je prestala djelovati udruga ljubitelja fantastike "Aurora")⁵². Pojedinci mogu ponuditi svoje usluge knjižnici, primjerice Mladi za mlade. Gradska knjižnica Pakrac i udruga Sirius također su primjer suradnje (udruga za zaštitu životinja Sirius Požega uručila je Gradskoj knjižnici Pakrac vrijednu donaciju od 70 knjiga koje će Pakračanima pomoći u realizaciji projekta "Knjižnica bez granica". Požeški zaštitnici životinja i Gradska knjižnica Pakrac uspješno su aplicirali prema Zakladi Slagalice svoje projekte kojima žele poboljšati život i

⁵¹ Verena Tibljaš, *Rad sa djecom i mladima u školskoj i narodnoj knjižnici*

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/d/d8/Rad_s_djecom_i_mladima_u_%C5%A1kolskoj_i_narodnoj_knji%C5%BEnici_-_Verena_Tiblja%C5%A1.pdf, posjet 03. travnja 2015.

⁵² <http://www.3zmaj.hr/o-udruzi/>, posjet 03. travnja 2015.

ljudi i životinja te ostvarili suradnju za primjer)⁵³. Mjesne zajednice mogu predstavljati svoje programe za mlade, njihove roditelje, učitelje i staratelje. Na oglasnim pločama i brošurama mogu se reklamirati mnogobrojni izvori za školovanje kod kuće, učenje jezika, plesne aktivnosti i glazbeno obrazovanje. Knjižnice mogu postaviti plakate, kalendare, označnice i drugu promotivnu građu o knjižnici i čitanju u prostore organizacija s kojima surađuje.

⁵³ <http://slavonski.hr/suradnja-za-primjer-udruga-sirius-i-gradska-knjiznica-pakrac-zajedno-za-dobrobit-zajednice/>, posjet 03. travnja 2015.

11. Marketing i oglašavanje

Mnogi korisnici nisu svjesni da bi svoje informacijske potrebe mogli zadovoljiti u knjižnici. Kako bi knjižnice smanjile kulturne, informacijske i obrazovne probleme, služe se marketingom i vlastitom organizacijom kako bi našle put do svojih novih korisnika i zadržale postojeće. Pronalaženje želja korisnika knjižnice, a zatim zadovoljavanje tih potreba bit je marketinga.

UNESCO-v Manifest za narodne knjižnice govori kako je integracija marketinga u knjižnice dobrodošla, jer ističe i ponavlja osnovne vrijednosti i uvjerenja struke u ovom trajno promjenjivom okruženju i pomaže bilo kojoj organizaciji ispuniti ciljeve. Marketing je dio paradigme promjena u kojoj je knjižnica viđena kao uslužna ustanova usmjerena na zadovoljavanje korisničkih potreba, svjesna da potporu zajednice treba zaraditi dokazujući da je potrebna toj zajednici⁵⁴.

Kako bi knjižnica provela svoju marketinšku strategiju, treba utvrditi suvisao marketinški i promidžbeni plan zasnovan na utvrđenoj politici.

Neki od promidžbenih knjižničnih programa i usluga su promovirati knjižnicu na mjestima okupljanja mladih (kina, kazališta, kafići: primjer suradnje je Gradska knjižnica Rijeka koja je uz naručen čaj, kavu ili sok dijelila pjesme, ulomke iz knjiga), uvažavati prijedloge mladih, promovirati usluge za mladež na mrežnim stranicama knjižnice koje su namijenjene mladima, sponzorirati događaje koji povezuju knjižnicu s ciljevima koji zanimaju mlade, organizirati natjecanja i promidžbene aktivnosti koje mladima daju prigodu da pokažu svoje znanje i sposobnosti, osmisliti promidžbenu građu koja odražava mladenačku kulturu i interese, a uključuju sport, poznate osobe, ljubav, maštarije, nove

⁵⁴ http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm, posjet 09.rujna 2014.

trendove i glazbu te promovirati knjižnicu u suradnji sa školama i drugim ustanovama u zavičaju.

Osnovni cilj marketinga je gradnja dobrih odnosa s korisnicima knjižnice te razvijanje pozitivnog odnosa s poduzećima, lokalnim vlastima, medijima i organizacijama. Prikupljanje informacija o lokalnoj zajednici i potrebama koje je potrebno zadovoljiti, te informacija o tome kako lokalna zajednica percipira knjižnicu zadatak je koji marketing treba izvršiti na početku.

Odrediti profil zajednice nužno je za planiranje organizacije i razvoj knjižnice i njene promidžbe u odnosu na potrebe lokalne zajednice. Kreativnost, inovativnost, inicijativa stvari su koje knjižnica mora provoditi u svojem radu.

Preduvjeti koje knjižnica mora zadovoljiti za promociju čitanja i pismenosti su knjižnični fond velik broj naslova, visoka kvaliteta, zanimljiv, aktualan, ispunjava korisničke potrebe i interese, građa na odgovarajućim jezicima), izvori i službe po izboru korisnika, osoblje (treba biti kvalificirano, pristupačno i poznavati strane jezike) i prostor (treba biti lako pristupačan, prijateljski nastrojen, čist i organiziran).

Nakon otkrivanja korisnikovih želja, knjižničar je u stanju planirati marketinške ciljeve, sredstva koja će se koristiti te strategije potrebne za postizanje ciljeva. Ciljevi trebaju biti mjerljivi, kako bi se osigurala učinkovita procjena.

Prema *UNESCO-vu Manifestu za narodne knjižnice* u procesu postizanja ciljeva, bitna je promidžba usluga i proizvoda, odnosno plan promocije u koji je uključen cilj promidžbe, opis usluga koji se promovira, publika na koju se cilja, načini promidžbe i metode distribucije. Uspješnost promidžbe treba se evaluirati i pronalaziti nove metode ukoliko su prethodne bile neuspješne⁵⁵.

⁵⁵ http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm, posjet 09.rujna 2014.

12. Zaključak

Drugačiji interesi i potrebe specifične su za mlade korisnike narodne knjižnice u odnosu na ostale korisnike. Kako bi se stvorili programi i usluge za mlade potrebno je prihvaćanje i poznavanje njihovih različitosti i posebnosti.

Promjene u komunikacijskim i informacijskim tehnologijama utjecale su na mijenjanje potreba, navika i interesa u pristupu informacijama i u samom načinu čitanja. Osiguravanje pristupa informacija, bez obzira na kojem se mediju one nalaze, te poticanje interesa za čitanje nešto je što svaka suvremena knjižnica treba osigurati. Kako je u današnje vrijeme zastupljen slobodan pristup informacijama, internet kao izvor sadrži puno korisnih, ali i štetnih informacija. Zbog toga, mladim korisnicima knjižnice, informacijska pismenost kao vještina je izuzetno važna kako bi znali kritički pristupiti sadržaju pronađenom na internetu. Načini na koji narodne knjižnice trebaju poučavati pismenost i vještine traženja informacija koristeći tiskane i elektroničke izvore jest kroz različite organizirane radionice, predavanja i parlaonice.

Razvojem novih tehnologija i širokom upotrebom interneta, posao se knjižničara širi pa korisnike treba učiti korištenju izvorima informacija na različitim medijima, a posebice na internetu. Vješto služenje računalom i internetom, ne znače i dobru razvijenost informacijskih vještina te ih uspješnom pronalaženju potrebnih informacija i procjeni njihove vrijednosti mogu poučiti upravo knjižničari.

„Narodne knjižnice bi trebale izraditi strateški plan informacijskog opismenjavanja i ukazati na pojedinačnoj i društvenoj razini kolika je njegova važnost za uspostavu informacijskog društva. Pritom se knjižničari trebaju

kontinuirano usavršavati i upoznavati s osnovnim karakteristikama budućeg informacijskog društva i ulogom čitanja u njegovoj izgradnji⁵⁶.“

Sa stajališta organizacije knjižničnih službi i usluga za mlade u narodnoj knjižnici, mogu se izdvojiti tri osnovna koncepta: knjižnica za mlade, odjel za mlade i program za mlade. Poseban prostor je ono što ova tri osnovna koncepta čini različitima. Kako bi se mladi lakše identificirali sa određenom pripadajućom skupinom potrebno je prije svega prostor koji je namijenjen njima, koji će odražavati njihovu kulturu te koji sadrži odgovarajuću opremu.

Prema Ivanki Stričević narodne knjižnice u sklopu svoje informacijske, obrazovne, kulturne i društvene uloge mogu biti važan čimbenik u osobnom razvoju i društvenom životu mladih osoba. Međutim, da bi to ostvarile, polazište u stvaranju ponude moraju biti potrebe ove korisničke skupine te zadovoljeni bitni uvjeti: odgovarajući prostor, opsežna ponuda raznovrsnih medija i uključivanje korisnika u osmišljavanje i provedbu usluga i programa. Dakle, mjerila na temelju kojih se može zaključivati o tome kakva treba biti narodna knjižnica da bi bila uspješna sa stajališta usluga za mlade, određuju se u odnosu na ispunjenje uloge narodne knjižnice (informacijske, obrazovne, kulturne, društvene), te načina na koji mladi korisnici, aktualni i mogući doživljavaju knjižnicu kao privlačno mjesto. Ove je uvjete nemoguće zadovoljiti ako se mlade ne prepoznaje kao posebnu korisničku skupinu i ako narodna knjižnica nema posebne usluge za mlade⁵⁷.

⁵⁶ Jelušić Srećko, Ivanka Stričević. Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske. U: *Knjiga i slobodno vrijeme*, 24. rujna 2010., Split. Split: Gradska knjižnica Marka Marulića Split. Str. 16-32.

http://issuu.com/gkmm/docs/knjiga_i_slobodno_vrijeme/18, posjet 01.rujna 2014.

⁵⁷ Srećko Jelušić, Ivanka Stričević, *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, str. 1-34.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1), posjet 27.siječnja 2015.

„Onome tko čita knjige kao što sluša prijatelja, knjige će mu se otvoriti i postat će njegove. Što pročita ostat će njegovo, razveseljavat će ga i tješiti, kao što to samo prijatelji znaju.“

Herman Hesse

13. Sažetak

Namjera ovog rada je pokazati koja je uloga narodnih knjižnica u poticanju čitanja kod mladih te koje se usluge i programi koriste kako bi knjižnica privukla mlade koji tijekom djetinjstva nisu bili korisnici knjižnice i kako zadržati mlade koji traže više od onoga što im nudi dječji odjel. Za primjer ponude usluga i programa za mlade uzeta je Gradska knjižnica Rijeka.

Iako se zanimanje za problematiku mladih u narodnim knjižnicama u posljednja dva desetljeća intenziviralo, u našim narodnim knjižnicama izuzetak je, a ne pravilo, da se knjižnične službe i usluge za mlade nude u okviru posebnog programa: odjela za mlade. Nužno je proširiti novi pogled na knjižnicu kao modernu ustanovu koja prati društvene, socijalne i psihološke promjene mladih koji bi trebao od knjižnica stvoriti mjesta učenja, kao i mjesta provođenja slobodnog vremena gdje bi se mladi osjećali ugodno i bili u potpunosti prihvaćeni.

Kombiniranjem različitih medija, metoda i tehnika pri radu s mladima postiže se raznovrsnost i aktualnost koja knjižnicu može približiti mladima i potaknuti njihov interes za knjigu i čitanje.

14. Ključne riječi

Ključne riječi: narodna knjižnica, čitanje, mladi, usluge za mlade , programi za mlade.

15. Prijevod naslova rada i ključnih riječi na strani jezik (engleski jezik)

Title: The role of public libraries in promoting reading among young people

Keywords: public library , reading , young , youth services , youth programs

16. Literatura

1. Bašić, Ivana. *O čitateljskim grupama – metodički priručnik s primjerima dobre prakse*. Zagreb:Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju. 2014.
2. Bettelheim, Bruno, Karen ,Zelan. „Čitanje i dijete: Učenje čitanja.“ *Čitanje – obaveza ili užitak*. Ur. Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009.
3. Brunac, Dajana. *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
<http://hrcak.srce.hr/82968>
4. Bunić,Sanja. *Volonteri u knjižnici – okolnosti i mogućnosti*, VBH, 2010.
[www.hkdrustvo.hr/datoteke/991/vbh/god.53\(2010\),br.3-4](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/991/vbh/god.53(2010),br.3-4)
5. Čičko, Hela. „Knjižnica širom otvorenih vrata: projekt nagrađen 2008.godine drugom nagradom Zaklade Erste na Natječaju za projekte za društvenu integraciju u zemljama Srednje i Jugoistočne Europe.“ *Čitanje – obaveza ili užitak*. Ur. Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009.
6. Čunović, Kristina. *Uloga knjižničara u poticanju čitanja u virtualnom okruženju*,Virovitica.2014.
http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/4/4a/Uloga_knji%C5%BEeni%C4%8Dara_u_poticanju_%C4%8Ditanja_u_virtualnom_okru%C5%BEenju.pdf
7. Čunović, Kristina. *Nove knjižnične usluge za mlade*, Karlovac. 2009.

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:Nove_knji%C5%BEni%C4%8Dne_usluge_za_mlade_-_Kristina_%C4%8Cunovi%C4%87.ppt

8. Javor, Ranka. *Čitanje – obaveza ili užitak*, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, 2009.
9. Kolarić, Alica, et al.'. *Čitateljski blogovi Tragači i Knjiški frikovi – usluge za djecu i mlade na webu 2.0*, VBH, 2013.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56\(2013\),br.3](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56(2013),br.3)

10. Peti-Stantić, Anita. „Užitak čitanja: intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba“. *Čitanje – obaveza ili užitak*. Ur. Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009.
11. Stričević, Ivanka. „Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: Uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka.“ *Čitanje – obaveza ili užitak*. Ur. Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009.
12. Stričević, Ivanka, IFLA Smjernice za knjižnične usluge za mladež, Zagreb. 2009.

www.hkdrustvo.hr/datoteke/596

13. Stričević, Ivanka, Srećko Jelušič. *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010.

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/827/vbh/God.53(2010),br.1)

14. Stričević, Ivanka, Srećko, Jelušić. „Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske.“ U: *Knjiga i slobodno vrijeme*, 24. rujna 2010., Split. Split: Gradska knjižnica Marka Marulića Split.

http://issuu.com/gkmm/docs/knjiga_i_slobodno_vrijeme/18

15. Tibljaš, Verena. *Rad sa djecom i mladima u školskoj i narodnoj knjižnici*

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/d/d8/Rad_s_djecom_i_mladima_u_%C5%A1kolskoj_i_narodnoj_knji%C5%BEnici_-_Verena_Tiblja%C5%A1.pdf.

16. Volunteering with the Community Knowledge Network (CKN).

<http://www.statelibrary.tas.gov.au/aboutus/organisation/bequestsdonations/volunteers>

17. Willer, Mirna. *Smjernice za knjižnične usluge za djecu: Sekcija knjižnica za djecu i mladež*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

http://www.carnet.hr/e-presso/edukacija?news_id=796

<http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Psst-citamo>

<http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Psst-prica>

<http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-mlade/Stripaonica>

http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm

<http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/policy-documents/internet-manifesto-hr.pdf>

https://www.google.hr/?gfe_rd=cr&ei=DRUIVd6-N-aH8QflioGwBg#

<http://www.3zmaj.hr/o-udruzi/>

<http://slavonski.hr/suradnja-za-primjer-udruga-sirius-i-gradska-knjiznica-pakrac-zajedno-za-dobrobit-zajednice>

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56\(2013\),br.3](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1606/vbh/God.56(2013),br.3)

<http://nces.ed.gov/pubs95/95357.pdf>

<http://www.ifla.org/>

<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html>